

Problematika institucionální výchovy

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10318730018-polosero/211562222000010-polosero-z-decaku-do-zivota/>

Téma k diskuzi o problematice ÚV, OV

Klíčová osoba

- Zkušenost ztráty – dětství, dospělost

Zvládání

Emoce, socializace, kognice

Odolnost

Komunita, stabilita

Transgenerační
Přenos

- Prevence

Oblasti intervence v ÚV, OV

Klíčová osoba

- odpovědnost

Zvládání

sebereflexe

Odolnost

sebeopodpora

Transgenerační
Přenos

- vzory

Témata intervence

Příprava na život

- Denní režim
- Životní styl
- Zdraví

Profese

Předprofesní příprava
Hledání práce – kde, jak – formuláře,
životopis, vstupní pohovor

Rodičovství

Antikoncepce
Partnerské vztahy
Konflikty, krize, násilí

Bydlení, finance

- Rozpočet, plánování, spoření, ochrana
- Žádost, vyjednávání, hledání bydlení, inkaso

Analýza problematiky ve výzkumu

Sdružuje data ze čtyř katamnestických šetření z výchovných ústavů pro mládež realizovaných v letech 2009–2011 v ČR.

Cílem bylo analyzovat kvalitu začlenění a fungování mladých lidí po ukončení ústavní (ochranné) výchovy v běžném životě a vymezit doporučení pro aplikaci holistického přístupu v praxi ústavní výchovy.

Východisko perspektiva samotných mladých lidí, kteří strávili část svého života v ústavní výchově z důvodu poruchy chování.

Měřítkem kvality jejich začlenění a fungování byla přitom dvě kritéria a) jejich spokojenost, b) představa výzkumníků opírající se o obecné obrazy kvality života.

Metodologické informace

- analýza dokumentace výchovných ústavů;
- strukturovaný rozhovor;
- počet respondentů šetření byl 58, z toho 5 chlapců;
- dokumentace byla zdrojem informací o potenciálních respondentech výzkumu;
- respondentům zanikla ústavní (ochranná) výchova minimálně 5 roků před šetřením;
- v rozhovoru jsme sledovali indikátory v doménách: bydlení, sociální opory po odchodu z ústavní výchovy, pracovního začlenění, vlastní rodiny, spokojenosti s životní situací, ekonomické situace;
- respondenti volně hodnotili život v ústavní výchově...

Bydlení

	Hned	5 let
Vlastní bydlení	1	11
Bydlení u rodičů	29	12
Bydlení s příbuznými	2	6
U přítele	5	6
U kamarádů a kamarádek	0	4
Bydlení v podnájmu	0	3
Příležitostné přespávání, ulice	10	6
Ve výkonu trestu odnětí svobody	0	2
Azylový dům, Centrum sociální prevence – CESOP	2	0
Celkem odpovědí	49	49

Bydlení přímo souvisí s kvalitou života. Bydliště je základním prostorem pro sociální začlenění, poskytuje mladým lidem po odchodu z institucionální výchovy příležitost pro získávání popř. korekci zkušenosti s vlastním chováním a s reakcí ostatních lidí.

Teorie resilience spojuje místo bydlení s prostorem možné komunitní opory (srov. Cipani, Schock, 2007), která zvyšuje šance pro úspěšnou adaptaci a zvládání krizových životních situací v životě.

Z výpovědí samotných mladých lidí

- *„radši bych byla bezdomovcem než jít domů“, „k mamce nechci, s tou nemáme dobrý vztahy.“ „No já bych chtěla, abych... nemusela bejt doma. Nechcu bydlet u rodičů. Chcu bydlet jako sama.“ Veselá (2010)*
- Komplikace životní situace spojené s bydlením s blízkými příbuznými dokresluje i případ jedné z respondentek našeho šetření. *Dívka se po ukončení ústavní výchovy, kde byla od svých 14 let, navracela do domu, kde bydlela společně s matkou, než zemřela, později s babičkou (do svých 12 let). V domku bydlel již v té době i její nevlastní bratr s rodinou, kterého neviděla od svých pěti let. Byl to pro ni naprosto neznámý člověk. Cítila se v domě nežádoucí a využíváná k domácím pracem a k hlídání bratrovy dcery. Raději odešla do azylového domu...*

Sociální opora po odchodu z výchovného ústavu

Pomoc rodiny	26
Pomoc přátel	7
Pomoc sociálních kurátorů	4
Zvládli bez cizí pomoci	10
Situaci života zvládají s velkými obtížemi bez opory	6
Nechtějí žít podle norem společnosti	2
Celkem odpovědí	55

Sociální opora je pro každého člověka významná především v kritických životních situacích (srov. Barr, Parret, 2001).

„ ...Tady jsem spokojená. Tady, když něco potřebuju, tak to za mě všechno vyřizují, což jako doma nebudou, to budu muset sama. Taky si budu muset sama všechno platit, už za mě nikdo nic platit nebude. Takže samostatného života se spíš bojím. ... Mám strach, jestli se užívím, mám strach, jestli budu mít, kde spát, co jíst, prostě jestli to bez těch osob tady zvládnou.“ (Veselá, 2010)

Pracovní začlenění

Pracují	30
Mateřská dovolená	2
Prošli rekvalifikací	2
Práci se získat nepodařilo	10
Práci nehledali	10
Nelegální způsob obživy	2
Celkem odpovědí	56

Pracovní začlenění ovlivňuje kvalitu života člověka především ve dvou dimenzích: jednak v dimenzi spokojenosti s vlastními kompetencemi a potřebností; dále pak v dimenzi ekonomického zajištění a finanční nezávislosti.

Přímo pak souvisí s úrovní dosaženého vzdělání. Středoškolské vzdělání je v České republice spojeno s až o 20% vyšším výdělkem (OECD, 2009).

Nereálné představy

„Budu chodit do práce. (...) Já? Kosmetičku, ale ... tak na to asi nebudu mít no. Ale chtěla bych dělat kosmetičku nebo dělat u dětí, strašně mě prostě baví ... prostě jako, že bych chtěla dělat u dětí, no. Ve školce nebo tak...s mou školou budu dělat tak uklízečku leda, nebo skladníka nebo něco.“ (Veselá, 2010)

Úkoly spolupráce speciálněpedagogické a sociální práce

- **Doména bydlení** - připravit mladé lidi na vyjednávání s úřady při hledání bydlení – zvýšit jejich informovanost o systému a posilovat jejich kompetence k vyjednávání, ke sběru argumentů, k vyplňování dotazníků a formulářů, ke komunikaci s úřady atd. Jako nejpotřebnější se nám však jeví *spolupráce speciálněpedagogické a sociální práce pro hledání alternativních příležitostí pro bydlení* mladých lidí po přechodu z institucionální výchovy do života.
- **Doména sociální opory** - posilovat sociální kompetence mladých lidí v rámci intervenčních aktivit, např. modelový nácvik různých problémových situací, jejich vyhodnocování, hledání opory pro jejich řešení atd. Úkoly sociální práce jsou dle našeho názoru spíše v *následném provázení* mladých lidí po ukončení ústavní výchovy, zde vnímáme i potřebu úzké spolupráce obou oborů.
- **Doména profesního začlenění** - zvyšování povědomí mladých lidí o *profesních možnostech a příležitostech* a v posílení strategií důležitých pro rozhodování o profesi a pro získání pracovního místa.